

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Кафедра фізичної культури та спорту

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи _____ Н. І. Василькова

28 серпня 2017 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МЕТОДИ ВІДНОВЛЕННЯ ПРАЦЕЗДАТНОСТІ У ФІЗИЧНІЙ КУЛЬТУРІ І
СПОРТІ

ОКР «бакалавр»

Галузь знань 0102 Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини

Напрямок підготовки 6.010202 Спорт

Факультет фізичної культури та спорту

2017-2018 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Методи відновлення працездатності у фізичній культурі і спорті» для студентів ОКР «бакалавр» за напрямом підготовки 6.010202 Спорт

Розробник: Гетманцев Сергій Васильович – кандидат біологічних наук,
доцент кафедри теорії та методики фізичної культури

_____ (С.В.Гетманцев)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фізичної культури та спорту

Протокол № _____ від “ ____ ” червня 2017 р.

Завідувач кафедри _____ (Ю.В.Тупсєв)

« ____ » червня 2017 р.

1. Опис навчальної дисципліни для денної форми навчання

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни		
		<i>денна форма навчання</i>		
Кількість кредитів – 6	Галузь знань 0102 Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини	Варіативна		
Індивідуальне науково-дослідне завдання –	Напрямок підготовки 6.010202 Спорт	<i>Рік підготовки:</i>		
Загальна кількість годин – 180		4-й		
		<i>Семестр</i>		
	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	8-й		
		<i>Лекції</i>		
		10 год.		
		<i>Практичні, семінарські</i>		
		50 год.		
		<i>Лабораторні</i>		
		- -		
		<i>Самостійна робота</i>		
	120 год.			
	Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4		Вид контролю: залік	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 180 год.: 60 год. – аудиторні заняття, 120 год. – самостійна робота (33,3% : 66,7 %).

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання дисципліни:

Підготовка студентів до практичної діяльності в якості фахівця в галузі фізичної культури та спорту.

Завдання дисципліни:

Формування у студентів поглиблених знань про особливості технології планування тренувального процесу з позиції застосування відновлювальних та реабілітаційних заходів в роботі зі спортсменами різних кваліфікаційних категорій та спеціалізацій.

Критеріями засвоєння матеріалу навчальної дисципліни «Методи відновлення працездатності у фізичній культурі і спорті» є наявність у студентів наступних

- знань:

- методів дослідження та оцінки стану функції різних систем організму з метою оцінки загальної тренуваності;
- методів дослідження і оцінки фізичної працездатності, дослідження і оцінки стану систем організму, що лімітують працездатність;
- особливостей підготовки спортсменів у різних видах спорту;
- структури фізичної та психічної працездатності спортсмена;
- засобів та методів відновлення в спорті;

- вмінь:

- проводити різні функціональні проби серцево-судинної системи, визначати тип реакції на навантаження, оцінювати швидкість відновлення і адаптацію до фізичного навантаження;
- тестувати фізичну працездатність різними методами;
- проводити функціональні проби дихальної системи, оцінювати їх результати;
- планувати навчально-тренувальний процес з урахуванням специфіки відновлювання працездатності організму людини;
- застосовувати в практичній діяльності засоби та методи підвищення працездатності спортсменів;
- володіти технологіями визначення рівня працездатності та функціональної готовності спортсменів на різних етапах підготовки.

Основними освітніми завданнями курсу «Методи відновлення працездатності у фізичній культурі і спорті» є:

1. Дати глибоку теоретичну та практичну підготовку студентам в галузі вивчення морфо-фізіологічних особливостей організму людини в різних функціональних станах.

2. Підготувати студентів до кваліфікованого проведення навчальних занять з фізичної культури і спорту згідно з сучасними вимогами науки і практики.

3. Сформувати у студентів практичні навички визначення морфофункціональних особливостей фізичного розвитку дитини і перспектив вдосконалення їх в тому чи іншому виді спорту.

4. Поглибити загальнотеоретичну і методичну підготовку майбутніх фахівців з фізичної культури та спорту.

Виховні завдання:

1. Сприяння соціальному формуванню особистості.
2. Виховання працелюбності, наполегливості, витримки, сили волі.
3. Пропагування здорового способу життя на базі отриманих знань.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими **компетентностями**:

I. Загальнопредметні:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу, здатність вдосконалювати й розвивати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень; аналізувати розвиток науки в системі цивілізаційного розвитку; мати уявлення про типи наукової раціональності; виявляти перспективи науково-технічного розвитку у світлі діалогу культур; оцінювати події наукового світогляду; застосовувати системний підхід до сприйняття розвитку науки (ЗК-1);
- оперувати основними поняттями й термінами інформаційно-комунікативних технологій; використовувати медіатизацію, комп'ютеризацію, інтелектуалізацію в навчальній діяльності; визначати функції інформатизації вищої школи; усвідомлювати види та методику створення Інтернет-проектів; студіювати вимоги до створення електронного підручника (ЗК-3);
- діяти в нестандартних ситуаціях, нести соціальну й етичну відповідальність за ухвалені рішення (ЗК-4);
- здатність до самостійного освоєння й використання нових методів дослідження, до освоєння нових сфер професійної діяльності (ЗК-5);
- здатність самостійно здобувати й використовувати, у тому числі за допомогою інформаційних технологій, нові знання й уміння, безпосередньо не пов'язані зі сферою професійної діяльності (ЗК-7).

II. Фахові:

- управляти своїм фізичним і психічним станом з метою підвищення результативності педагогічної діяльності (ФК-9);
- готовність до розробки й реалізації методичних моделей, методик, технологій і прийомів навчання, до аналізу результатів процесу їхнього використання в організаціях, що здійснюють освітню діяльність (ФК-12);
- здатність виконувати наукові дослідження й використати їхні результати з метою підвищення ефективності тренувального процесу (ФК-16);

- здатність розробляти плани, програми й методики проведення досліджень в області фізичної культури й спорту, самостійно здійснювати наукове дослідження (ФК-21);
- виявляти сучасні практичні й наукові проблеми, застосовувати сучасні технології й новації в сфері фізичної культури й спорту (ФК-23);
- здатність розробляти проекти й методичну документацію в сфері фізичної культури й спорту з обліком соціальних, морфо-функціональних, психологічних особливостей контингенту різної статі й віку, природничих і економічних особливостей регіону (ФК-30);
- здатність управляти своїм фізичним і психічним станом з метою підвищення результативності рекреаційної діяльності (ФК-48);
- нормувати, контролювати й корегувати фізичні навантаження з урахуванням стану здоров'я, віку, статі й рівня підготовленості (ФК-50);
- використовувати здоров'язберігаючі технології на користь збереження, зміцнення і формування здоров'я (ФК-52).

На вивчення навчальної дисципліни «Методи відновлення працездатності у фізичній культурі і спорті» відводиться 180 годин (6 кредитів за ECTS).

3. Програма навчальної дисципліни «Методи відновлення працездатності у фізичній культурі і спорті».

Кредит 1. Актуальні проблеми відновлення працездатності в спортивній діяльності.

Тема 1. Поняття працездатності в спорті.

Тема 2. Науково-практичні аспекти застосування засобів відновлення.

Тема 3. Стомлення та його наслідки.

Кредит 2. Педагогічні засоби відновлення в спорті.

Тема 1. Фізіологічне обґрунтування засобів відновлення та їх спрямованість.

Тема 2. Сполучення навантажень. Механізм впливу активного відпочинку.

Тема 3. Раціональна побудова тренувального заняття. Розподіл навантажень за структурними одиницями річного циклу підготовки.

Кредит 3. Гігієнічні засоби відновлення організму.

Тема 1. Раціональне харчування спортсмена.

Тема 2. Загартування як фактор підвищення працездатності.

Тема 3. Гігієнічні умови тренувань, режим дня спортсмена.

Кредит 4. Медико-біологічні засоби відновлення працездатності спортсмена.

Тема 1. Фармакологічні засоби профілактики перевтомлення та відновлення спортивної працездатності.

Тема 2. Спортивний масаж та його різновиди.

Тема 3. Фізіотерапевтичні процедури. Гідротерапія.

Кредит 5. Заборонені фармакологічні препарати та медичні маніпуляції (допінг).

Тема 1. Застосування допінгу в спорті.

Тема 2. Кодекс ВАДА. Здійснення допінг-контролю.

Кредит 6. Психологічні засоби відновлення працездатності в спорті. Інновації в галузі відновлення працездатності спортсменів.

Тема 1. Сугестивні методи впливу на психічну сферу спортсмена.

Тема 2. Самонавіювання, аутогенне та ідеомоторне тренування.

Тема 3. Новітні методики відновлення та підвищення працездатності спортсменів (кріотерапія, баротерапія, лазерна терапія і т. ін.).

4. Структура навчальної дисципліни

Назви кредитів і тем	Кількість годин				
	усь ого	у тому числі			
		лек	пр	лаб	с.р.
1	2	3	4	5	6
Кредит 1. Актуальні проблеми відновлення працездатності в спортивній діяльності.					
Тема 1. Поняття працездатності в спорті.	10		2		8
Тема 2. Науково-практичні аспекти застосування засобів відновлення.	10		2		8
Тема 3. Стомлення та його наслідки.	10	2	2		6
Разом за кредит 1	30	2	6		22
Кредит 2. Педагогічні засоби відновлення в спорті.					
Тема 1. Фізіологічне обґрунтування засобів відновлення та їх спрямованість.	10	2	2		6
Тема 2. Сполучення навантажень. Механізм впливу активного відпочинку.	10		2		8
Тема 3. Раціональна побудова тренувального заняття. Розподіл навантажень за структурними одиницями річного циклу підготовки.	10		2		8
Разом за кредит 2	30	2	6		22
Кредит 3. Гігієнічні засоби відновлення організму.					
Тема 1. Раціональне харчування спортсмена.	10	2	4		4
Тема 2. Загартування як фактор підвищення працездатності.	10		2		8
Тема 3. Гігієнічні умови тренувань, режим дня спортсмена.	10		2		8
Разом за кредит 3	30	2	8		20
Кредит 4. Медико-біологічні засоби відновлення працездатності спортсмена.					
Тема 1. Фармакологічні засоби профілактики перевтомлення та відновлення спортивної	10	2	4		4

працездатності.					
Тема 2. Спортивний масаж та його різновиди.	10		4		6
Тема 3. Фізіотерапевтичні процедури. Гідротерапія.	10		4		6
Разом за кредит 4	30	2	12		16
Кредит 5. Заборонені фармакологічні препарати та медичні маніпуляції (допінг).					
Тема 1. Застосування допінгу в спорті.	15	2	4		9
Тема 2. Кодекс ВАДА. Здійснення допінг-контролю.	15		4		11
Разом за кредит 5	30	2	8		20
Кредит 6. Психологічні засоби відновлення працездатності в спорті. Інновації в галузі відновлення працездатності спортсменів.					
Тема 1. Сугестивні методи впливу на психічну сферу спортсмена.	10		4		6
Тема 2. Самонавіювання, аутогенне та ідеомоторне тренування.	10		2		8
Тема 3. Новітні методики відновлення та підвищення працездатності спортсменів (кріотерапія, баротерапія, лазерна терапія і т. ін.).	10		4		6
Разом за кредит 6	30		10		20
Усього за семестр	180	10	50		120

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Кредит 1. Актуальні проблеми відновлення працездатності в спортивній діяльності. Педагогічні засоби відновлення в спорті Тема 3. Стонлення та його наслідки.	2
2.	Кредит 2. Педагогічні засоби відновлення в спорті. Тема 1. Фізіологічне обґрунтування засобів відновлення та їх спрямованість.	2
3.	Кредит 3. Гігієнічні засоби відновлення організму Тема 1. Раціональне харчування спортсмена.	2
4.	Кредит 4. Медико-біологічні засоби відновлення працездатності спортсмена	

	Тема 1. Фармакологічні засоби профілактики перевтомлення та відновлення спортивної працездатності.	2
5.	Кредит 5. Заборонені фармакологічні препарати та медичні маніпуляції (допінг). Тема 1. Застосування допінгу в спорті.	2
	Всього:	10

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Кредит 1. Методи відновлення працездатності в спорті.	
1.	Поняття працездатності в спорті.	2
2.	Науково-практичні аспекти застосування засобів відновлення.	2
3.	Стомлення та його наслідки.	2
	Разом за кредитом 1	6
	Кредит 2. Педагогічні засоби відновлення в спорті.	
1.	Фізіологічне обґрунтування засобів відновлення та їх спрямованість.	2
2.	Сполучення навантажень. Механізм впливу активного відпочинку.	2
3.	Раціональна побудова тренувального заняття. Розподіл навантажень за структурними одиницями річного циклу підготовки.	2
	Разом за кредитом 2	6
	Кредит 3. Гігієнічні засоби відновлення організму.	
1.	Раціональне харчування спортсмена.	4
2.	Загартування як фактор підвищення працездатності.	2
3.	Гігієнічні умови тренувань, режим дня спортсмена.	2
	Разом за кредитом 3	8
	Кредит 4. Медико-біологічні засоби відновлення працездатності спортсмена.	
1.	Фармакологічні засоби профілактики перевтомлення та відновлення спортивної працездатності.	4
2.	Спортивний масаж та його різновиди.	4
3.	Фізіотерапевтичні процедури. Гідротерапія.	4
	Разом за кредитом 4	12
	Кредит 5. Заборонені фармакологічні препарати та медичні маніпуляції (допінг).	
1.	Застосування допінгу в спорті.	4
2.	Кодекс ВАДА. Здійснення допінг-контролю.	4
	Разом за кредитом 5	8

	Кредит 6. Психологічні засоби відновлення працездатності в спорті. Інновації в галузі відновлення працездатності спортсменів.	
1.	Сугестивні методи впливу на психічну сферу спортсмена.	4
2.	Самонавіювання, аутогенне та ідеомоторне тренування.	2
3.	Новітні методики відновлення та підвищення працездатності спортсменів (кріотерапія, баротерапія, лазерна терапія, і т. ін.).	4
	Разом за кредитом 6	10
	ВСЬОГО:	50

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Кредит 1. Методи відновлення працездатності в спорті.	
1.	Поняття працездатності в спорті.	8
2.	Науково-практичні аспекти застосування засобів відновлення.	8
3.	Стомлення та його наслідки.	6
	Разом за кредитом 1	22
	Кредит 2. Педагогічні засоби відновлення в спорті.	
1.	Фізіологічне обґрунтування засобів відновлення та їх спрямованість.	6
2.	Сполучення навантажень. Механізм впливу активного відпочинку.	8
3.	Раціональна побудова тренувального заняття. Розподіл навантажень за структурними одиницями річного циклу підготовки.	8
	Разом за кредитом 2	22
	Кредит 3. Гігієнічні засоби відновлення організму.	
1.	Раціональне харчування спортсмена.	4
2.	Загартування як фактор підвищення працездатності.	8
3.	Гігієнічні умови тренувань, режим дня спортсмена.	8
	Разом за кредитом 3	20
	Кредит 4. Медико-біологічні засоби відновлення працездатності спортсмена.	
1.	Фармакологічні засоби профілактики перевтомлення та відновлення спортивної працездатності.	4
2.	Спортивний масаж та його різновиди.	6
3.	Фізіотерапевтичні процедури. Гідротерапія.	6
	Разом за кредитом 4	16
	Кредит 5. Заборонені фармакологічні препарати та медичні	

	маніпуляції (допінг).	
1.	Застосування допінгу в спорті.	9
2.	Кодекс ВАДА. Здійснення допінг-контролю.	11
	Разом за кредитом 5	20
	Кредит 6. Психологічні засоби відновлення працездатності в спорті. Інновації в галузі відновлення працездатності спортсменів.	
1.	Сугестивні методи впливу на психічну сферу спортсмена.	6
2.	Самонавіювання, аутогенне та ідеомоторне тренування.	8
3.	Новітні методики відновлення та підвищення працездатності спортсменів (кріотерапія, баротерапія, лазерна терапія і т. ін.).	6
	Разом за кредитом 6	20
	ВСЬОГО:	120

8. Методи навчання

Із метою забезпечення максимального засвоєння студентами матеріалу курсу використовуються наступні методи навчання:

- словесні (лекція-монолог, лекція-діалог, бесіда);
- метод проблемного викладу матеріалу;
- наочні (презентація, ілюстрація);
- індуктивно-дедуктивний;
- метод стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності;
- методи усного, письмового, тестового контролю та самоконтролю.

9. Методи контролю

Рівень засвоєння матеріалу дисципліни «Методи відновлення працездатності у фізичній культурі і спорті» здійснюється шляхом проведення поточного опитування, виконання індивідуальних завдань, модульних контрольних робіт та підсумкового контролю у формі письмового або усного заліку.

Підсумкова оцінка в балах складається з оцінок, отриманих за всі, або окремі, види контролю. У разі успішного навчання протягом семестру і отримання встановленої суми балів за кожний кредит, підсумкова оцінка може бути виставлена і без складання заліку.

За всі контрольні заходи (КЗ) протягом семестру студент може отримати до 100 балів за кредит. Студент, який отримав протягом семестру 50 і більше балів за кожен кредит, за його бажанням, може бути звільнений від складання заліку. Умовою допуску до складання заліку є сума в 35 і більше балів. Студент, який набрав за сумою поточних КЗ понад 35 балів за кожний кредит, може бути допущений до складання заліку у запропонованій викладачем формі і добрати бали до визначеної суми.

Крім балів, передбачених КЗ, студент може отримати заохочувальні бали за певні види навчальної діяльності, а саме:

- підготовка реферату за темою кредиту (від 3 до 10 балів, в залежності від обсягу та змісту матеріалу);
- участь у поновленні та розширенні дидактичних матеріалів з дисципліни (до 10 балів).

При перевірці знань студентів використовуються наступні види контролю: поточний (на кожному практичному занятті), рубіжний (після кожного кредиту) та підсумковий (іспит).

Засоби діагностики успішності навчання

Діагностичний розділ визначає диференційований та об'єктивний облік результатів навчальної діяльності студентів і включає в себе ряд підрозділів (блоків):

- а) контроль засвоєння теоретичних знань (блок 1):*
  - опитування на практичних заняттях (15x5=75 балів);
  - модульні тестові контрольні роботи (2x20=40 балів);
  - текстові контрольні роботи (2x10=20 балів);
- б) контроль рівня вмінь та навичок студентів на практичних заняттях (блок 2):*
  - оцінка якості підготовки до практичних завдань;
  - оцінка рівня практичної діяльності студентів (15x5=75);
- в) контроль самостійної роботи студентів (блок 4):*
  - тестові і текстові контрольні роботи (30 балів).

За навчальний семестр студент може отримати максимально **600 балів**.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота			КР	Накопичувальні бали/ Сума
Кредит 1				
T1	T2	T3	40	100
20	20	20		
Кредит 2				
T1	T2	T3	40	100
20	20	20		
Кредит 3				
T1	T2	T3	40	100
20	20	20		
Кредит 4				
T1	T2	T3	40	100
20	20	20		
Кредит 5				
T1	T2		40	100
30	30			
Кредит 6				
T1	T2	T3	40	100
20	20	20		
Разом				600

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ECTS	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

11. Рекомендована література

Базова

1. Лікувальна фізкультура та спортивна медицина: Підручник / Клапчук В.В., Дзяк Г.В., Муравов І.В. та ін.; за ред. В.В. Клапчука, Г.В. Дзяка. – К.: Здоров'я, 1995. – 312 с.
2. Лікувальна фізкультура та спортивна медицина: Тестові завдання для контролю знань студентів медичного та стоматологічного факультетів вищих медичних навчальних закладів IV рівнів акредитації (Навчальний посібник) / Абрамов В.В., Клапчук В.В., Магльований А.В., Смирнова О.Л., та ін.; за ред. проф. В.В. Клапчука та проф. А.В. Магльованого. – Дніпропетровськ: Мед академія, 2006. – 124 с.
3. Лікувальна фізкультура та спортивна медицина (Вибрані лекції для студентів) / Абрамов В.В., Клапчук В.В., Смирнова О.Л. та ін.; за ред. проф. В.В. Клапчука. – Дніпропетровськ: Медакадемія, 2006. – 179 с.

Допоміжна

1. Апанасенко Г.Л., Попова Л.А. Медицинская валеология. К.: Здоров'я, 1998. – 247 с.
2. Апанасенко Г.Л., Волгіна Л.Н. та ін. Експрес-скринінг рівня соматичного здоров'я населення при профілактичних оглядах. Методичні рекомендації. – Київ, 2000. – 8 с.
3. Апанасенко Г.Л., Волгіна Л.Н. та ін. Експрес-скринінг рівня соматичного здоров'я дітей та підлітків. Методичні рекомендації. – Київ, 2000. – 11 с.
4. Белая Н.А. Лечебная физкультура и массаж. Учебно-методическое пособие для медицинских работников. – М.: Советский спорт, 2001. – 272 с.
5. Врачебный контроль в физическом воспитании и спорте: методические рекомендации для студентов IV курса медицинского факультета / Сост.: В.С. Соколовский, Н.А. Романова, В.С. Владова, И.И. Бондарев. – Одесса: Одесс. гос. мед. ун-т, 2001. – 93с.

6. Граевская Н.Д., Долматова Т.И. Спортивная медицина: Курс лекций и практические занятия. Учебное пособие. – Том 1 и 2.. – М.: Советский спорт, 2004.
7. Детская спортивная медицина: Руководство для врачей / Под ред. Тихвинского С.Б., Хрущева С.В. – М.: Медицина, 1991. – 560 с.
8. Лечебная физическая культура: Справочник / Под ред. В.А. Епифанова.- 2-е изд. перераб. и доп. – М: Медицина, 2001. – 592 с.
9. Лечебная физкультура в системе медицинской реабилитации: Руководство для врачей / Под ред. А.Ф. Каптелина, И.П. Лебедевой – М.: Медицина, 1995. – 400 с.
10. Лікувальна фізична культура. Підручник/ В.С. Соколовський, Н.О. Романова, О.П. Юшковська. – Одеса: Одес. держ. мед. ун-т, 2005. – 234 с. – (Б-ка студента-медика).
11. Ликов О.О., Середенко Л.П., Добровольська Н.О. Лікувальна фізкультура при внутрішніх хворобах: Практикум. – Донецьк: Дон. держ. мед. ун-т, 2002. – 163 с.
12. Макарова Г.А. Спортивная медицина: учебник. – М.: Советский спорт, 2003. – 480 с.

12. Інформаційні ресурси:

1. https://studopedia.su/17_30238_zasobi-i-metodi-vidnovlenn...
2. <https://mylifesport.ru/text.php?id=119>
3. www.academia.edu/30662634/ВІДНОВЛІЄ
4. www.horting.org.ua/node/1086
5. stud.com.ua/.../vidnovlyuvalni_zahodi_reabilitatsiya_sports..
6. horting.org.ua/node/541